

Секція 15. Сучасні проблеми соціальної та гуманітарної освіти.

Інклюзивна освіта

Юхименко Наталія Федорівна

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри філософії соціоісторичного факультету,

Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький

державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»,

м. Переяслав-Хмельницький, Україна

**ДИНАМІКА ФУНКЦІЙ СИСТЕМИ ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ
СУСПІЛЬСТВІ**

Ключові слова: суспільство, освіта, система освіти, людство, цивілізація.

Сучасне суспільство характеризується глибокими соціокультурними трансформаціями та змінами в економічній сфері. Причиною цих трансформацій та модернізацій стало усвідомлення людством себе єдиною глобальною загальною цивілізацією, що включає такі загальні елементи як локальні, регіональні та інші. Навколо глобалізаційних процесів точаться дискусії з приводу зіткнення та боротьби цивілізацій, а також з приводу глобальної земної цивілізації в умовах однополюсного світу. Так, у С.Хантінгтона читаємо, що політика у світі після «холодної війни» вперше в історії стала і багатополюсною, і поліцивілізаційною. За часів «холодної війни» глобальна політика стала біполярною, а світ було розділено на три частини. Група найбільш процвітаючих країн, що були під впливом Сполучених Штатів, були втягнуті в широкомасштабне ідеологічне, економічне та, часом, військове протистояння групі небагатих комуністичних країн, що згуртував та повів за собою Радянський Союз. Цей конфлікт значною мірою проявлявся за межами двох таборів – у третьому світі, що

складався найчастіше із бідних, політично нестабільних країн, котрі лише зовсім недавно отримали незалежність та заявили про політику неприєднання [3].

Також у суспільстві акцентується увага на розвиткові глобальної земної цивілізації в умовах однополюсного світу, коли існує лише одна наддержавна – Сполучені Штати Америки, здатна стримати конфлікт, особливо збройний. Власне, такі думки викладає З. Бжезінський у своїй праці «Велика шахова дошка». Зокрема зазначає, що в результаті краху суперника Сполучені Штати опинилися в унікальному положенні. Вони стали першою і єдиною дійсно світовою державою. І все ж, глобальне панування Америки в деякому відношенні нагадує попередні імперії, незважаючи на їх більш обмежений, регіональний масштаб. Ці імперії спиралися у своїй могутності на ієрархію васальних, залежних держав, протекторатів і колоній, і всіх тих, хто не входив в імперію, зазвичай сприймали як варварів. Певною мірою, і ця анахронічна термінологія не є такою вже невідповідною для ряду держав, котрі в даний час перебувають під впливом Америки. [1].

Розкриваючи тему, зауважимо, що Україну ми бачимо одночасно як регіональну і локальну цивілізації. Здавна терена України були місцем суперництва і взаємодії двох світів – європейського та азійського, під впливом яких формувалася українська локальна (регіональна) цивілізація [2].

Система освіти як соціальний інститут виконує особливу функцію: здійснює своєчасну і адекватну підготовку людей до повноцінного функціонування в суспільстві. Вона є одним із важливих факторів соціалізації людей. Для системи освіти як соціального інституту характерними є риси: спеціальні соціальні функції навчання та виховання, що підпорядковані суспільним потребам; організація та форми закладів освіти; професіонали, що забезпечують функціонування цього інституту; регулятори функціонування закладів освіти та суб'єктів освітянської

діяльності; цілі та методи освітянської діяльності; систематична реалізація соціалізації а також визначений зміст освіти та інше.

Разом з тим, система освіти реалізує соціалізацію людей (здебільшого молоді), застосовуючи специфічні методи. Соціалізація людей здійснюється цілеспрямовано, систематично, планомірно через систему спеціальних закладів. Саме система освіти транслює підростаючим поколінням усі досягнення їх попередників, забезпечуючи спадкоємність поколінь, соціальну безперервність, поширює панівну ідеологію в суспільстві, відображає суспільні відносини.

Для того, щоб надбання культури були прийняті особистістю, недостатньо лише усвідомлення їх необхідності. Цінності стають мотиваційною сферою особистості в системі її самореалізації тільки тоді, коли вони самі стали потребою особистості, коли вони увійшли в її внутрішній світ. І тільки в цьому випадку особистість зможе чітко формулювати свої цілі, шукати ефективні способи їх реалізації, здійснити своєчасний контроль, оцінку і коригування своїх дій. І тільки в цьому випадку для особистості потреби стануть спонукальною силою, інтереси позиційної категорією, а цінності мотиваційною сферою особистості в системі її самореалізації протягом усього життя.

А одним з найважливіших чинників становлення та соціалізації особистості є освіта, яка включає в себе і процес виховання. І на сучасному етапі історичного розвитку людства освіта все більше усвідомлюється як головний імператив розвитку суспільства. Це обов'язковий внесок у процес становлення та соціалізації особистості держави в інформаційному столітті. Але, безсумнівним залишається і факт глибокої кризи освіти. Адже сучасна освіта не виконує свою функцію формування у людей такого типу мислення, який би сприяв вирішенню глобальних проблем людства. Освіта, не дивлячись на задекларовану в багатьох країнах особистісну орієнтацію, все більше відчужується від індивідуальних інтересів і цілей

більшості людей, від їх безпосередніх переживань. А відбувається це через розуміння і сприйняття освіти, насамперед, як засобу відновлення кваліфікованої робочої сили. Але, дозволимо собі нагадати, що вище ми факт становлення особистості назвали змаганням з фатумом свого народження. І якщо ми даним дослідженням освіти розглядаємо як один з ключових чинників становлення особистості, то підкреслимо і виняткову роль саме особистісної орієнтації освіти, в яких би історичних умовах і в якому б суспільстві воно не здійснювалося.

Сьогодні суспільство сприймається і функціонує як органічна відкрита система, що саморозвивається, в якій, все ж, кожна особистість спантеличена проблемою самооцінки і саморозвитку, в якому б векторі він (саморозвиток) не здійснювався. Тим більше, що суспільні норми і вимоги, ідеали і цінності культури сприймаються і привласнюються особистістю індивідуально і вибірково. Тому й ціннісні орієнтації виховання системи освіти не завжди збігаються з тими цінностями, які виробило суспільство. Це і є та найважливіше завдання, яке слід вирішити в процесі впливу на становлення і соціалізацію особистості ще на ранніх і надалі більш пізніх вікових етапах.

У суспільній та індивідуальній діяльності здійснюється перетворення сил і здібностей особистості в об'єктивні соціально значущі продукти діяльності та цінності, відбувається екстеріоризація (лат. Externus - зовнішній).

Проте, важливою в сучасних умовах інформаційного суспільства є особистісна орієнтація системи освіти. Адже система освіти повинна не стільки впливати на особистість, формувати її, навчати, скільки бути партнером у процесі становлення особистості. Особистість сама протистоїть світові, що її «схопив», вона актуалізує проблему знання про незнання, природно прагне розвитку, а система освіти має бути настільки ефективною, щоб забезпечити особистість необхідною інформацією,

необхідними можливостями, не стримувати її розвиток, орієнтуючись на загальний учнівський колектив, а саме орієнтуватися на потреби кожної особистості у процесі становлення та розвитку. У цьому контексті реформи в системі освіти неминучі, адже, успадкована модель системи з СРСР не відповідає сучасним потребам суспільства.

На початку нашого дослідження ми зазначали, що демонструє розкол українського суспільства саме ідеологія. Тому, на наш погляд, в українській системі освіти ідеологію поступово має заміщувати національна ідея, що й стане об'єднуючим фактором разом із тією історичною пам'яттю, яка не розколює, а саме об'єднує, консолідує суспільство на усій території України.

Перелік використаних джерел

1. Бжезинський Збігнев. Великая шахматная доска (The Grand Chessboard) / пер. с англ. О.Ю.Уральская. Москва: Международные отношения, 2009. 280 с. Режим доступа: <http://read.virmk.ru/b/bzezinsky/>
2. Скотна Надія Володимирівна. Особа в розколотій цивілізації: світогляд, проблеми освіти і виховання: Дис... д-ра філос. наук: 09.00.10 / АПН України; Інститут вищої освіти. Київ, 2005. 376арк.
3. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / пер. с англ. Т.Велимеева, Ю.Новикова. Москва: ООО «Издательство АСТ», 2003. 603 с. Режим доступа: http://yanko.lib.ru/books/politologiya/huntington-stolk_civil-a.htm